

The Image of Jesus Christ and the Prophet of Islam in Prayer: A Comparative Study of Lifestyle in the Confessions of Augustine and Sahifa Sajjadih

ARTICLE INFO

Article Type

Research Article

Authors

Younes Jahangiri¹
Mozhgan Sarshar^{2*}

How to cite this article

Younes Jahangiri, Mozhgan Sarshar, The Image of Jesus Christ and the Prophet of Islam in Prayer: A Comparative Study of Lifestyle in the Confessions of Augustine and Sahifa Sajjadih, *Islamic Life Style*. 2023; 7:251-256.

1. PhD student, Department of Quranic and Hadith Sciences, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.
2. Assistant Professor, Department of Quranic and Hadith Sciences, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran (Corresponding Author).

* Correspondence:

Address:

Phone:

Email: sarshar2008@gmail.com

Article History

Received: 2023/04/10

Accepted: 2023/06/14

ABSTRACT

In this article, the image presented of Jesus Christ (PBUH) in the prayers of the book of Augustine Confessions as an example of prayer in Christianity with the image presented by the Prophet of Islam in the Sajjadiyya scripture attributed to Imam Sajjad (PBUH) as an example of prayer in Islam is compared. In this article, the text of two study books and phrases that describe the prophets are compared analytically. The result indicates that it is important to use common themes in depicting the faces of the prophets Augustine and Imam Sajjad (AS), while both authors use the Bible and the Qur'an about Jesus and the Prophet (PBUH), the most frequent common theme includes the portrayal of an intercessor, savior, and benefactor of Jesus Christ (PBUH) and the Prophet Muhammad (PBUH). Perhaps the most similarity in the description of the prophets in depicting the sacrifice of the Prophet (PBUH) and also Jesus (AS) is in the two books. This is also seen in Augustine's descriptions. In fact, the basis of this article is based on two main adaptations and two sub-adaptations. The difference in presenting the image of the prophets is the image that is presented in the context of the position of the two prophets. Imam Sajjad portrayed the Prophet (PBUH) from the position of a servant and servant of God and Augustine Jesus Christ (AS) from the position of God.

Keywords: Prayer, Augustine, Confessions, Bible, Holy Quran

سیمای حضرت عیسی مسیح و پیامبر اسلام در ادعیه: مطالعه تطبیقی سبک زندگی در اعترافات آگوستین و صحیفه سجادیه

یونس جهانگیری^۱

دانشجوی دکتری، گروه علوم قرآن و حدیث، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

مژگان سرشار^{۲*}

استادیار، گروه علوم قرآن و حدیث، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول).

چکیده

در این نوشته سیمای ارائه شده از عیسی مسیح (ع) در نیایش های کتاب اعترافات آگوستین به عنوان نمونه ای از نیایش در مسیحیت با سیمای ارائه شده از پیامبر اسلام ص در صحیفه سجادیه منسوب به امام سجاد (ع) به عنوان نمونه ای از نیایش در اسلام مقایسه می شود. در این مقاله متن دو کتاب مطالعه و عباراتی که بیانگر توصیف پیامبران هستند به روش تحلیلی مقایسه شده اند. نتیجه به دست آمده بیانگر این مهم است که در زمینه ترسیم چهره پیامبران آگوستین و امام سجاد (ع) از مضامین مشترک استفاده کرده اند ضمن استفاده هر دو نویسنده از انجیل و قرآن در باره حضرت مسیح و پیامبر (ص)، پر بسامد ترین اشتراک مضمون شامل ترسیم چهره ای شفاعت گر، منجی، و مهربان از عیسی مسیح (ع) و حضرت محمد (ص) می باشد. شاید بیشترین شباهت در توصیف پیامبران در ترسیم چهره فداکاری پیامبر (ص) و همچنین عیسی (ع) در دو کتاب باشد. که در توصیفات آگوستین نیز این مهم مشاهده می شود. در واقع اساس این نوشته بر دو تطبیق اصلی و دو تطبیق فرعی بنا شده تطبیق بین کتب ادعیه و همچنین تطبیق بین متون مسیحی با کتاب مقدس و متون شیعی با قرآن کریم هم چنین مهم ترین مورد تفاوت در ارائه سیمای پیامبران تصویری است که در زمینه جایگاه دو پیامبر ارائه شده است امام سجاد پیامبر (ص) را از جایگاه بنده و عبد خداوند و آگوستین عیسی مسیح (ع) را از جایگاه خداوندی به تصویر کشیده اند.

واژگان کلیدی: دعا، آگوستین، اعترافات، کتاب مقدس، قرآن کریم

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۱/۲۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۳/۲۴

*نویسنده مسئول sarshar2008@gmail.com

مقدمه

از موضوع های مطرح شده در قرآن و صحیفه سجادیه، سیمای پیامبران است که گاه اوصاف آنان را بدون اشاره به مصداق، با عنوان هایی چون متقین، محسنین، ابرار، عباد الرحمن و خردمندان بیان می شود و گاهی با ذکر نام برخی از بندگان صالح و در مقام مدح ایشان، ویژگی های رفتاری آنان ذکر می گردد. با به کار بستن این ویژگی ها در زندگی، می توان به جرگه نورانی اهل ایمان و صلاح وارد شد و به نیک بختی دنیا و آخرت دست یافت. در کنار قرآن کریم صحیفه سجادیه مجموعه بی بدیلی است از معارف و حقایق بلند که کلید سعادت دنیا و آخرت را فرا روی انسان قرار می دهد. صحیفه سجادیه کتابی است که حاوی ۵۴ دعا می باشد این کتاب پس از قرآن و نهج البلاغه مهم ترین میراث مکتوب شیعه به حساب می آید و به نام های خواهر قرآن و «انجیل اهل بیت» نیز مشهور است. امام زین العابدین و سید ساجدین (ع) در سخت ترین شرائط حاکمیت روزگار، در قالب دعا، عالی ترین مضامین تربیتی، اخلاقی و عرفانی و علمی و فلسفی و سیاسی اجتماعی را به شیعیان و شاگردان مکتب اهل بیت (ع) آموخته است. دعاهایی که در عین زیبایی و فصاحت و بلاغت از چنان محتوایی برخوردار است که آن را «زبور آل محمد» و اخت القرآن نامیده اند.

از جمله راه های شناخت چیستی، چگونگی و چرایی دعا و نیایش در ادیان ابراهیمی شناخت و بررسی مهمترین آثاری است که در این زمینه پدید آمده اند هم چنین جهت شناسایی تفاوت و تشابه دعا در شاخه های مختلف ادیان ابراهیمی بهترین راه بررسی تطبیقی این آثار می باشد. کتاب اعترافات آگوستین قدیس با آنکه یک نمونه تقریباً کامل در زمینه نشان دادن سیر تحول فکری و روحی یکی از بزرگان دین مسیحیت می باشد کمتر مورد توجه اندیشمندان و نویسندگان ایرانی قرار گرفته است. در این مقاله به بررسی سیمای پیامبران در قرآن کریم و صحیفه سجادیه با توجه به کتاب «اعترافات آگوستین قدیس» پرداخته می شود. همچنین در زمینه تطبیق این اثر با سایر آثار هم پایه خود یعنی آثاری که در سایر شاخه های ادیان ابراهیمی نگاشته شده اند هیچ تحقیقی صورت نگرفته است اگر چه کتاب اعترافات و صحیفه سجادیه هر کدام در نوع خود نمونه های متعالی از نیایش و دعا می باشند تحقیق و پژوهشی در باره تطبیق این آثار شکل نپذیرفته است. با توجه به کتاب اعترافات آگوستین، سیمای پیامبران در قرآن و صحیفه سجادیه چگونه توصیف شده است؟

پیشینه تحقیق

در زمینه آثار آگوستین تا کنون شصت و نه مقاله به رشته تحریر در آمده که هیچکدام مربوط به موضوع این پژوهش یعنی بررسی سیمای پیامبران در اعترافات و صحیفه سجاده نیست هم چنین مقالات متعددی در زمینه صحیفه سجادیه به نگارش درآمده که هیچ یک از آنها به موضوع آگوستین مربوط نمی باشند. (۱) حکمت کوشیده است در این مقاله اثبات کند به نظر آگوستین گناه از سوی خداوند به وجود نیامده است بلکه نتیجه سوئ استفاده بشر از اراده آزادش است. و همه مسئول اعمال خود هستند بر اساس این باور گناه در هیئت شهوت شکل گرفته و شهوت جنسی شکل بارز آن است.

در دوره ای دانست که نوعی اختناق و فشار در برابر مطرح شدن نام خاندان و فرزندان اهل بیت ع وجود داشته است. از نظر اعتقادی، مذهبی و عرفانی ولایت حضرت رسول ص به عنوان انسان کامل و خاتم پیامبران و شفیع امت و واسطه رحمت را میتوان از جمله دلایل ذکر نام پیامبر و تحت بر او در تمام ادعیه صحیفه سجادیه دانست. در ادامه سیمای پیامبر در صحیفه سجادیه بررسی می شود.

امانت دار الهام

از دیگر ویژگی ها و صفت هایی که در صحیفه برای پیامبر ص به کار رفته است امین بودن بر وحی یا کلامی است که خداوند الهام کرده است. «اللَّهُمَّ فَصِّلْ عَلَيَّ مُحَمَّدَ امِينِكَ عَلَيَّ وَحِيكَ خَدَايَا! پس درود فرست بر محمد امین وحی». که به نوعی تضمین به برخی از آیات قرآن مبنی بر امانت داری و درستکاری پیامبر ص در امر ابلاغ وحی می باشد از جمله اشاره به این آیه «ماينطق عن الهوى ان هو الا وحى يوحى و او محمد ص هرگز از روی هوای نفس سخن نمی گوید. آنچه می گوید چیزی جز وحی که بر او نازل شده نیست».

(نجم / ۳)

"يا تنزيلُ من ربِّ العالمين و لو تقول علينا بعض الاقاويل لآخذنا منه باليمين ثم لقطعنا منه الوتين" (این قرآن کلامی است) که از سوی پروردگار جهانیان نازل شده است اگر او سخنی دروغ بر ما می بست، ما او را با قدرت می گرفتیم سپس رگ قلبش را قطع می کردیم.

مؤلف صحیفه در این عبارت بر امین بودن پیامبر در ابلاغ پیام الهی تاکید می ورزد و در واقع تاکید میکند که از جمله ویژگی های بارز پیامبر امانت داری او در ابلاغ کلام خداست.

پیامبر ایثار

در صحیفه سجادیه پیامبر چنین توصیف می شود که به خاطر خداوند جسم خود را در معرض رنج و سختی قرار داده، و عرض فیک للمکروه بدنه، و کاشف فی الدعاء الیک حاتمته، و حارب فی رضاک اسرته و قطع فی احیاء دینک رحمه و اقصى الابدین علی جحودهم و قرب الاقصین علی استجابتهم لک و والی فیک الابدین و عادی فیک الاقربین چنانکه جانش را برای فرمانت به زحمت انداخت و بدنش را در راه وجود مقدست در معرض ناراحتی قرار داد و در دعوت به سوی تو آشکارا با خویشاوند و نزدیکانش رو در رو قرار گرفت و در مسیر خوشنودیت با اشخاص خانواده اش جنگید و در راه برقراری دینت از خویشاوندانش برید و نزدیک ترین بستگانش را به سبب انکارشان از خود دور کرد و دور ترین را به علت پذیرفتن دین تو به خود نزدیک فرمود با بیگانه ترین مردم به خاطر تو دوستی ورزید و با نزدیک ترین خویشان به هوای تو دشمنی کرد و جانش را در رساندن پیام تو به خستگی افکند و وجودش را به خاطر فرا خواندن مردم به آیین تو به زحمت افکند و خود را به جهت خیر خواهی نسبت به پذیرفتگان دعوتت در عرصه کار و کوشش گذاشت.

این فراز از دعای امام ع در تطبیق با این آیات شریف می باشد
فَلَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ عَلَى آثَارِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهِذَا الْحَدِيثِ أَسَفًا
کهف (۶)

بحرانی از یک سو نگاه مشترک آگوستین و مولانا نسبت به عشق را بررسی نموده است. از جمله آنکه هر دو عشق را علت آفرینش دانسته و آرامش، شادی و لذت حقیقی را در پرتو عشق الهی می دانند؛ و در سوی دیگر اختلاف آنها در پیوند میان عشق الهی و علاقه به دیگران را بررسی نموده است. آگوستین همسر خود را به خاطر عشق الهی رها ساخته؛ اما مولوی علاقه زن و شوهر به یکدیگر را از الطاف الهی می داند. این اختلاف ناشی از مبانی پذیرفته شده توسط آنها یعنی جایگاه ازدواج و میل جنسی در اسلام و مسیحیت است. (۲).

مسائل محوری در این مقاله به ترتیب عبارتند از توضیحی در باره دغدغه مکاتب بشری نسبت به مرگ، توجه به این مقوله در آثار آگوستین و ارتباط مرگ و گناه از نگاه او. یکی از دریافت های این مقاله تشریح باور آگوستین مبنی بر این است که اگر گناه نخستین از آدمی سر نمی زد جاودانه می شد و دیگر دریافت مقاله در باره افراط گرایی آگوستین نسبت به مسئله گناه نخستین است به نحوی که هیچ کسی را به جز حضرت عیسی و مادرش از گناه مبرا نمی داند.

در دویست و یازده مقاله کار شده مربوط به صحیفه سجادیه چند مقاله با موضوع مذکور نزدیکی محتوایی دارند که در ادامه به نام اثر و پدید آورنده آنها اشاره می شود

این مقاله در واقع مطالعه دعای هفتم صحیفه سجادیه است که عباسی در آن نشان می دهد که در این دعا از شیوه تصویر آفرینی استفاده شده است. در این نوشتار، گزارشی از تضمین ها، تلمیح ها و رابطه محتوایی صحیفه با قرآن ارائه می شود.

متن

ترسیم سیمای پیامبران در دو کتاب اعترافات و صحیفه سجادیه با توجه به نیایش ها و دعای دو کتاب پیامبر مسیحیت حضرت عیسی ع و پیامبر دین اسلام حضرت محمد ص می باشند که در ادعیه مسیحی و ادعیه مسلمانان با زبان و گونه های مختلف توصیف شده، و ویژگی های آنان برشمرده شده اند. در این نوشتار نمونه هایی از توصیفات آگوستین در باره عیسی مسیح ع و نمونه هایی از توصیفات پیامبر اکرم ص از زبان امام سجاده در صحیفه سجادیه ذکر شده و در قسمت جمع بندی ویژگی های این توصیفات بررسی و تطبیق میشوند.

سیمای پیامبر اسلام در ادعیه صحیفه سجادیه

تقریباً در تمامی دعا و نیایش های صحیفه سجادیه از پیامبر اکرم نام برده شده و بر پیامبر درود و صلوات فرستاده شده، این تکرار به گونه ای است که گاه در برخی از دعا های صحیفه بیش از چند بار بر پیامبر ص درود فرستاده شده است. به عنوان نمونه در دعای بیستم، ۱۹ بار، در دعای ۴۲، ۱۲ بار، در دعای ۴۴ و دعای ۲۲، ۷ بار، در دعای ۱۴، پنج بار در دعای ۲۱ و ۲۴، هر کدام ۴ بار، در دعای ۱۳ و ۲۳، ۳ بار، و در دعای ۹ و ۱۲ و ۱۶، هر کدام ۲ بار این جمله تکرار شده است.

از نظر سیاسی و اجتماعی، مهمترین علت این تکرار را میتوان مطرح نمودن نام اهل بیت که در ادامه صلوات می آید، یعنی آل محمد ص

ای پیامبر شاید جان خود را به دلیل اینکه کسانی به رسالت تو ایمان نیاورده‌اند فدا کنی.
خداوند متعال در آیه دیگری می‌فرماید:

وَاصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُ فِي ضَيْقٍ مِّمَّا يَمْكُرُونَ،

ای پیامبر بر گستاخی کافران ناراحت نباش و خود را در سختی مینداز. (نحل/۱۲۶)

انصاریان در شرح این بخش از دعا مینویسد قریش از پس آزارهای گوناگون نسبت به رسول خدا و مردان و زنانی که به آن حضرت ایمان آورده بودند تصمیم به قتل رسول خدا گرفتند و به ابوطالب گفتند یا به او بگو دست از دعوتش بردارد، یا آماده‌ی کشته شدن شود.

مهاجرت در راه خدا

در صحیفه سجاده‌ی علت مهاجرت پیامبر و غربت‌گزینی او صرفاً برای خشنودی خداوند و در جهت انجام دادن فرمان اوست. وَ هَاجَرَ إِلَى بِلَادِ الْعَرَبِ، وَ مَحَلَّ النَّبِيِّ عَنِ مَوْطِنِ رَجُلِهِ، وَ مَوْضِعِ رَجُلِهِ، وَ مَسْقَطِ رَأْسِهِ، وَ مَأْنَسِ نَفْسِهِ، إِرَادَةً مِنْهُ لِإِعْزَازِ دِينِكَ، وَ اسْتِنصَاراً عَلَى أَهْلِ الْكُفْرِ بَكَ وَ بَرَايَ تَبْلِيغِ دِينَتِ، به سرزمین‌های غربت و جا و مکان دور از وطن و دور از خانه و منزلش و جدای از مرکز سکونت و محل تولد و آرامگاه جانش، هجرت کرد. این هجرت اراده و خواست او بود برای نیرومند شدن دینت و یاری جستن برضد کافران به حضرت. (۳)

برتری رسول خدا بر همه پیامبران

در صحیفه هیچ موجودی از لحاظ درجه و رتبه همتای پیامبر ص نیست. «حَتَّى لَا يُسَاوَى فِي مَنْزِلَةٍ، وَلَا يُكَافَأُ فِي مَرْتَبَةٍ، وَلَا يُوَازَى لَدَيْكَ مَلَكٌ مُقَرَّبٌ، وَ لَا نَبِيٌّ مُرْسَلٌ تَا جَابِي كِه هِيچ فَرَشْتَهٗ مُقَرَّبٌ وَ پيامبر مرسل، در پیشگاه حضرتت در قدر و منزلت و درجه و مرتبت، با او یکسان و برابر و موازی نشود.» (۳)

شفاعت کننده برای مومنان

در این فراز امام سجاده‌ی مبحث شفاعت توسط پیامبر ص و وعده‌ای که خداوند در زمینه شفاعت به ایشان داده است را حتمی می‌داند. «وَ عَرَفُهُ فِي أَهْلِهِ الظَّاهِرِينَ وَ أُمَّتِهِ الْمُؤْمِنِينَ مِنْ حُسْنِ الشَّفَاعَةِ أَجَلٌ مَا وَعَدْتُهُ وَ اَز نِيكِي شَفَاعَتِ وَ پذيرش ميانجی‌گری او در مورد اهل بیت پاکیزه‌اش و امت مؤمنش، بیش‌تر از آنچه به او وعده داده‌ای، به حضرتش اعلام کن» (۴). و در دعا از خداوند خواستار گسترش حیطة وعده شفاعت به پیامبر ص می‌باشد. دارابی در شرح ریاض العارفين می‌نویسد منظور از اهل بیت کسانی هستند که در قرآن وعده داده شده هر نوع آلودگی از آنها دور شده است. و عرفه فی اهله الظاهرین»، ای: اهل بینه الذین اذہبت عنهم الرجس و طهرتهم تطهیراً فی کتابک المجید. (۵)

این فراز از دعا تطبیق دارد با این آیه شریفه:

وَ مَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ؛

ای پیامبر مادامی که تو در میان مردم هستی خداوند آن‌ها را عذاب نمی‌کند. (انفال/۳۳)

در دعای چهل و هشتم صحیفه سجاده‌ی مجدداً موضوع شفاعت‌گری پیامبر ص مطرح می‌شود با این مضمون که در روز حساب تنها امید صاحب دعا نه به اعمالی که از پیش فرستاده بلکه به شفاعت پیامبر ص و اهل بیتش میباشد. «اللَّهُمَّ فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ لَا تُحَيِّبِ الْيَوْمَ ذَلِكَ مِنْ رَجَائِي، يَا مَنْ لَا يُخْفِيهِ سَائِلٌ وَ لَا يَنْقُصُهُ نَائِلٌ، فَإِنِّي لَمْ أَتَكَ تَقَةً مِنِّي بِعَمَلٍ صَالِحٍ قَدَّمْتُهُ، وَ لَا شَفَاعَةَ مَخْلُوقٍ رَجَوْتُهُ إِلَّا شَفَاعَةَ مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ عَلَيْهِ وَ عَلَيْهِمُ سَلَامُكَ. خدایا! بر محمد و آل محمد درود فرست و آن امیدم را در این روز، به ناامیدی تبدیل مکن. ای که درخواست‌کننده‌ای او را به مشقت نمی‌اندازد و بخششی از توانگری‌اش نمی‌کاهد. من از جهت اعتماد به عمل شایسته‌ای که از پیش فرستادم و به امید شفاعت آفریده‌ای، جز شفاعت محمد و اهل بیتش - که درود و سلامت بر او و بر آنان باد- به پیشگاهت نیامدم. (۶)

سیمای پیامبران در اعترافات آگوستین

در این بخش از نوشته به توصیفات ارائه شده از مسیح در متن کتاب اعترافات می‌پردازیم.

هدایت کننده به سوی آرامش

در در اعترافات آگوستین مضامین مختلفی به کار رفته تا چهره‌ی ایتار گر حضرت مسیح ع به تصویر کشانده شود. «تمامی نفوس را بایستی در خداوند دوست داشت همان که یگانه مائمن آرامش است همان که عیسی مسیح با تجسدش (یکی از عقاید مهم مسیحیت تجسم یا تجسد است که به معنای جسم شدن پیام ازلی و غیر مخلوق خدا به شکل عیسای انسان و به عبارت دیگر وحی شدن کلمه خدا در عیسای انسان استاین آموزه در انجیل یوحنا آمده است. در انجیل یوحنا از مسیح ع این‌گونه تعبیر شده‌است «در ابتداء کلمه بود و کلمه نزد خدا بود و کلمه خدا بود» و بعد از چند جمله می‌گوید «و کلمه جسم گردید و میان ما ساکن شد». توماس میشل می‌گوید «ما مسیحیان معتقدیم که پیام ازلی و غیر مخلوق خدا جسم شد و به شکل عیسای انسان میان ما ساکن گردید و به عبارت دیگر پیام یعنی کلمه‌ی او در عیسای انسان وحی شد. بر این اساس عیسی کتاب وحی شده‌ای نیآورده بلکه وی تجسم وحی خدا بوده است و او وحی خدا است. ما را به او می‌خواند.» (۴)

در واقع عیسی ع نه به عنوان یک انسان که به عنوان قسمتی از وجود خداوند که در قالب یک انسان تجسد پیدا کرده است، انسانها را به سوی مائمن آرامش یعنی خداوند رهنمون می‌سازد. اوفزند خداست و خداوند به او تجسد داده تا نه تنها ناجی حیات بلکه دستگیر نوع بشر در سرای دیگر باشد. مسیح همانا پسر تو و سرور ماست که تو وی را به منزله راه‌رستگاری در زندگی پس از مرگ فراروی انسان نهادی. آگوستین مسئله ایتار مسیح و جان باختن او در راه‌رستگاری انسان‌ها را این‌گونه به تصویر کشیده است «و او را از میان مردگان برانگیزاند و سر انجام به نام مسیح تمامی ساکنان آسمان و زمین و دوزخ در برابرش کرنش کنند.» (۴)

شفای روح آشفته

ای فروخته برخیز از میان مردگان برخیز تا عیسی مسیح روح تو را بر افروزد (همان) که اشاره ای به نامه پولس به افسسیان است. آگوستین پیش از آنکه خود مسیح را به تصویر بکشد از نگاه دیگران و با استفاده از جملات دیگران و به خصوص پولس این کار را انجام داده است. «چگونه به نام یگانه فرزندت عیسی مسیح برادر قلبی ام آلیپوس را هدایت کردی تا به درگاهت سر فرود آورد.» که اشاره به اعتقاد انسان نبودن عیسی ع و فرزند خدا بودن اوست و نیز در ضمن همین اعتقاد است که هدایت گری و نجات دهندگی عیسی ع به تصویر کشیده می شود (۹).

مسیح و شفاعت انسانها

همچنین این اعتقاد آگوستین مبنی بر اینکه عیسی ع مرگ را پذیرفته تا اولاد آدم را شفاعت کند از دیگر مضامینی است که شخصیت عیسی ع را به عنوان تقدیس شده خداوند و همچنین کسی که فداکار مطلق است ترسیم میکند او مبحثی تحت عنوان شفاعت کردن عیسی ع از گناهکاران را گشوده و در باب این شفاعت اینگونه سخن میگوید «تو با مهربانی پر رمز و رازت میانجی حقیقی را برای انسانها فرستادی این شفیع بین خدا و انسان ها یک انسان است عیسی مسیح» (۱۰)

آگوستین خداوند را با این مضمون خطاب قرار داده و او را سوگند میدهد که تو عیسی را در کنار خود نشانده ای و او ما را شفاعت می کند پس به حرمت عیسی که قدرت فهم نصوص مقدس را به من بده و میگوید «او کسی است که در کتاب های تو می جویمش» و از خداوند به شفاعت مسیح ع درخواست میکند که چگونه فهم خلقت آسمان و زمین را به او بیاموزد. و دیگر بار خدا را به مسیح ع سوگند میدهد که راه فهم مسائل را به او نشان دهد و او را از تاریکی جهالت به روشنایی ادراک برساند. پس مسیح ان کسی است که واسطه و شفیع در نزد خداوند محسوب می شود» من به واسطه ی مسیح از تو تمنا دارم به نام این پاکترین قدیسمان مگذار تا چیزی مرا بر اشوبد.» (۱۱)

مسیح واسطه فیض خداوندی

آگوستین علت درک خداوند و ایمان یافتن به خداوند را نیز مسیح میداند و با این تعبیر یاد میکند که مسیح واسطه ای شده تا او یعنی آگوستین به خود مسیح برسد. منظور آگوستین به صورت واضح تر مبنی بر این است که مهربانی و شفاعت عیسی ع در نزد پروردگار باعث شده تا فردی مثل آگوستین به دین مسیحیت و شناخت عیسی ع برسد. (۱۲)

آگوستین میگوید از جانب پولس حواری بشنویم و عقیده پولس را بسط میدهد که رحمت خداوند به واسطه مسیح گسترده شده است. «رحمتی که تو بانی آنی به یاری روح قدسی ات گسترده شده» و آگوستین این سخن را ادامه داده و باز از جانب پولس می گوید «تا از علم به غایت عالی رحمت مسیح را بیاموزیم» در پیشگاه مسیح بشر خاکی همانند کودکی است که تا وقتی نتوانسته غذای کامل تناول کند شیر می نوشد. (۱۳).

نتیجه گیری

آگوستین در بخشی از اعترافات ضمن سخن گفتن با خداوند به این مسئله اشاره میکند که اگر فرد عالمی به مسیح ایمان نداشته باشد قابلیت راهنمایی و دستگیری را ندارد. «پس به این نتیجه رسیدم که از مانیویان جدا شوم با این حال نمی توانستم که با نام مقدس مسیح بیگانه بودند دل بسپارم و شفای درماندگی های روحم را از آنان بجویم.» (۵)

مسیح، کشته شدن و فدا شدن در راه نجات انسان از جمله موارد دیگر که آگوستین بسیار بر آن تاکید کرده است و مخاطب این تاکیدش سایر انسانها می باشند، کشته شدن مسیح ع به خاطره کفاره گناهان انسان هاست. مسیح کشته می شود تا شفیع گناه انسان باشد. آگوستین گناه آدم علیه السلام را نه تنها موجب سقوط خود می داند، بلکه موجب سقوط تمام بشر می داند و نتیجه می گیرد که تمام انسان ها نیز سقوط کردند. (۶)

و در میان اکثر توصیفاتی که از مسیح ع می آورد این ویژگی یعنی ایثار عیسی را نیز گوش زد میکند و میگوید اگر این کار نبود انسان در لجنزار گناهان خویش باقی می ماند. «جز رحمت تو به یاری عیسی مسیح ای سرور ما چه کسی می توانست من بی نوا را از این سرنوشت فانی برهاند.» و مجددا در جایی اذعان میکند که اگر به مسیح توسل نجسته بود، نه با خداوند که با مرگ مواجه می شد. او بخشی از کتاب را در مورد غفلت از ذات عیسی مسیح نوشته است. در این بخش صورت عیسی ع به این صورت ترسیم میگردد که مشاهده جسم او مایه خضوع برای دیگران است و در همین بخش، که در مورد شائبه وجود عیسی به نگارش در آورده است، از اینکه احساس میکرده عیسی از جنس انسان بوده اظهار پشیمانی میکند. «من مسیح سرورم را یگانه انسانی میپنداشتم با خردی والا که هیچکس را با او یارای برابری نیست.» اما در ادامه توضیح میدهد که چگونه از این اندیشه دست شسته و عیسی ع را به مثابه فرزند خداوند قبول کرده است (۷).

پیامبر تحول

از دیگر توصیفاتی که آگوستین از مسیح ترسیم میکند، ویژگی ایجاد تحول و دگرگونی در انسان هاست. همانطور که اشاره کردم در میان تضمین هایی که آگوستین از کتاب مقدس استفاده می کند پولس، نامه هایش و سرگذشت او را مورد توجه قرار داده است. نیز در خاطره ای که از تحول روحی و لحظه سرنوشت سازی که برایش اتفاق افتاده می گوید که کتاب پولس را به همراه داشته است. «زیرا هنگام درخواستن کتاب پولس رسول را در آن مکان جا گذاشته بودم.» از جمله این توجهات، میتوان به دگرگون شدن پولس توسط مسیح ع اشاره نمود (۸).

آگوستین در حالی که خداوند را مخاطب سخنش قرار داده از قدرت دگرگونی عیسی ع میگوید که چگونه هنگامی که پولس بر سر راه او قرار گرفت متحول شد و نام خود را از سائول به پل تغییر داد و دست از آزار مسیحیان برداشت و پیرو مسیح گشت. «همان صاحب منصبی که فرمانده زمین بود به و بدین ترتیب از سائول به پل تغییر نام داد.»

6. Bible, 2012 AH, translation of the Gospel for the New Age.
7. Nahj al-Balaghah, translated by Hossein Ansarian. 2008, Payam Azadi Publications, fourteenth edition.
8. Alan Graham, intertextual. 2001, translation of Payam Yazdanjoo, Tehran, Markaz Publishing.
9. Eghbali Abbas and Fatemeh Hosseinkhani. 1388, Quranic intertext in Sahifa Sajjadih, Quarterly Journal of Religious Literature and Art, 2010
10. Javadi Ameli, Abdullah. 1388, Tafsir Tasnim, Esra, Qom.
11. Amini Mufrad, Taqi. 1384. A special motivational effect in the prayers of Rumi's Masnavi. Journal of Persian Literature, Mashhad Azad University, 2, pp. 1-8.
12. Haqiqi Karim, Mahmoud 1374. Romantic worship. First Edition. Tehran: Hozour Publications.
13. Dekhoda, Ali Akbar. 1998, Dictionary. second edition. Tehran: University of Tehran Press.
14. Ragheb Isfahani, Abi Qasim Hussein bin Muhammad. 1983, Vocabulary of Quranic words. (Gholamreza Khosravi Hosseini, translator). First Edition Tehran Mortazavi Publications
15. Saboohi Khamenei, Leila. 2010, A Study of the Speech Actions of Prayer and Curse in Persian. (Unpublished master's thesis), Ferdowsi University of Mashhad
16. Klini, Razi. 1996, Sufficient Principles. (Mohammad Baqir Kamrahi, translator). First Edition. Tehran: Office of History and Education Studies.
17. Malik Sabet, Mahdi 2001, A study of the prayers of Attar Neyshabouri. Journal of the Faculty of Literature and Humanities, Ferdowsi University of Mashhad, 1-4, pp. 1-4.
18. Jalili, Zahra. 1397, Characteristics of Praise in the Qur'an (Study of the first prayer of Sahifa Sajjadih based on the verses of the Holy Qur'an), Kowsar Quranic Magazine, No. 63.

گفتیم که مولف صحیفه از پیامبر به عنوان امانت دار و به خصوص امین در ابلاغ وحی نام می برد. در اعترافات آگوستین همانگونه که بررسی شده است، از حضرت مسیح (ع) به این مضمون یاد نشده و علت عدم این توصیف را میتوان در تفاوت نگاه دو دین نسبت به مسئله وحی و کتاب های مقدس دانست. این نکته را نیز باید اضافه نمود که در باور بسیاری از مسیحیان و از جمله خود آگوستین عیسی ع نه پیام آور وحی که به منزله تجسم وحی تلقی میشود. شاید بیشترین شباهت در توصیف پیامبران در ترسیم چهره فداکاری پیامبر ص و همچنین عیسی (ع) در دو کتاب باشد. که در توصیفات آگوستین نیز این مهم مشاهده می شود (۱۴).

از دیگر موارد تفاوت بین دو کتاب در زمینه جنگ یا جهادی است که برای پیامبران اتفاق افتاده است در اسلام توصیه به جهاد و جنگ در راه خدا بسیار است اما در شریعت جدید مسیحیت چنین نگاهی وجود ندارد. نمونه دیگر از تفاوت در متن دو کتاب به دلیلی که ذکر شد نگاه انسانی و خدایی به پیامبران است از آنجا که امام سجاد در مقام بندگی پیامبر ص را می بیند. (۱۵) از مهمترین موارد شباهت ترسیم سیمای پیامبران در صحیفه سجادیه و اعترافات میتوان به مقوله شفاعت اشاره نمود. آگوستین در متن اعترافات هم از حضرت مسیح نام برده و هم از واژه پیامبران استفاده کرده است اما اسم خاصی از آنها ذکر نکرده است و به صورت کلی از واژه پیامبران استفاده کرده است در صحیفه سجادیه به غیر از نام پیامبر اسلام از ابراهیم (ع) و پیامبران دیگر نام برده شده است (۱۶). امام سجاد (ع) در بیان ویژگی های پیامبر اکرم (ص) از آیاتی که در قرآن در باره پیامبر نازل شده استفاده کرده و آگوستین نیز هنگام توصیف مسیح (ع) از عباراتی که در کتب مقدس در باره مسیح نوشته شده اند تضمین کرده است. (۱۷)

References

1. The Holy Quran, translated by Mehdi Elahi Ghomshei, Ofogh Farda Publications, first edition,
2. Zohreh Hekmat. 2009, The Role of Love in Augustine's Life, Zohreh Hemmat, Wisdom and Knowledge Information Monthly, No. 2 (38 consecutive)
3. Kakai, Qasem. 2016, A Study and Critique of the Relationship between Death and Sin in the Works of St. Augustine, Journal of Comparative Theology, Volume 7, Number 16.
4. Sahifa Sajjadih, translated by Hossein Ansarian. 1398, Hadi Majd Publications, first edition.
5. Augustine, Confessions, 2000, translated by Sayeh Meysamy, Suhrawardi Research and Publishing Office, fifth edition.